

Aplikácia kriminalisticko-technických metód v operatívno-pátracej činnosti

Anotácia: Autorka sústreďuje pozornosť predovšetkým na uplatňujúce sa metódy kriminalistickej techniky v operatívno-pátracej činnosti. Špecifikum kriminalisticko-technických metód v operatívno-pátracej činnosti spočíva v tom, že slúžia na využívanie obsahu a možností technických prostriedkov v kriminalistickej aplikačnej činnosti. Adekvátne pozornosť sa venuje aj kriminalistickej daktyloskopii, ktorá sa považuje za najspoľahlivejší prostriedok na individualizáciu osôb. Pomocou odtlačkov papilárnych línií policajné orgány v rámci OPČ môžu v mnohých prípadoch identifikovať človeka. Článkom autorka poukazuje na uplatnenie kriminalisticko-technických metód využívaných v operatívno-pátracej činnosti a zároveň približuje túto špecifickú činnosť polície.

Kľúčové slová: operatívno-pátracia činnosť, kriminalistické metódy, kriminalistická technika, podporné metódy, daktyloskopia.

Vzhľadom na empiricky overené a vedecky validované skutočnosti, že konanie páchatel'a zanecháva určité odrazy v objektívnej realite, je možné aj spätne získať informácie o minulých dejoch pomocou dostupných prostriedkov a metód. Zreteľným výsledkom aplikácie kriminalistických metód v operatívno-pátracej činnosti vo forme individuálnej alebo skupinovej identifikácie osôb a vecí je dôkaz. Žiadna z metód kriminalistickej techniky nemá výsostné postavenie a nie je ani viac, ani menej preferovaná v operatívno-pátracej činnosti. Použitie alebo nevyužitie tej-ktorej metódy v rámci objasňovania konkrétnej veci je ohraničené práve týmto konkrétnym faktom, kde do popredia vychádza predovšetkým druh deliktu, množstvo informácií a ich charakter a okolnosti vplývajúce v rámci súčinnosti a spolupráce s inými zložkami a aj technické zabezpečenie.

Vzhľadom na opísané skutočnosti sa snažíme poukázať na možné riešenia problematiky uplatnenia kriminalistických metód technického charakteru v operatívno-pátracej činnosti ako špecifickej činnosti polície.

Kriminalistické metódy, pojem, ich podstata a využitie v operatívno-pátracej činnosti.

Imanentnou súčasťou systému každej vedy je systém metód. Je to preto, lebo na skúmanie svojho predmetu má každá veda vlastné metódy, bez ktorých by nemohla zapadať do systému vied ako samostatná veda. Metódy každej vedy sú špecifickým príspevkom, ktorým konkrétna veda prispieva do systému vedeckého poznávania, popri samotných poznatkoch.¹ Slovo metóda má svoje korene v gréckom jazyku, ktorý ho vysvetľuje vo viacerých významoch:

1. spôsob, ako dosiahnuť nejaký teoretický i praktický cieľ, liečebná metóda, metóda vyučovania, výrobná, experimentálna, inovačná metóda,
2. racionálne rozvrhnuté dáta, spôsob, postup, ako pomocou určitých metód dosiahnuť pravdivé poznania, z ktorých možno vyvodit' všetky pravdivé výroky tejto teórie,
3. zámerný cieľavedomý postup pri práci alebo v konaní.

¹METEŇKO, J., HEJDA, J. Predmet a metódy kriminalistiky. In *Pokroky v kriminalistike. Zborník z medzinárodnej konferencie konanej v dňoch 26 – 28. 6. 2005.* Bratislava : Akadémia PZ, 2005, s. 42-43.

Kriminalistické metódy vznikajú vlastným vedeckým vývojom v rámci definovania predmetu a objektu skúmania v kriminalistike, ale aj preberaním a prispôbovaním metód iných vied. Kriminalistická metóda má spravidla zložitú štruktúru a skladá sa z niekoľkých úkonov, operácií alebo krokov, ktoré po sebe nasledujú v čase. Jej prostriedkami sú určité technické zariadenia, prístroje, nástroje a rôzne predmety, ktoré sú včlenené do sústavy psychických a somatických činností človeka.

Kriminalistická metóda musí spĺňať náročné kritériá:

- neodporuje platnej právnej norme,
- je založená na vedeckom základe,
- je overená kriminalistickou praxou,
- je uznávaná kriminalistickou praxou.

Zatiaľ čo kriminalistické metódy majú relatívne stálu povahu, postupy ich uplatnenia sú značne variabilné. Voľba konkrétneho postupu závisí predovšetkým od charakteru situácie a možnosti uplatňovania poznatkov iných vied – predovšetkým policajných a právnych – napríklad pri zisťovaní a previerke informácií a dôkazov. Taktiež umožňujú jej efektívnu aplikáciu napríklad v operatívno-pátracích činnostiach pri získavaní a previerke informácií (dôkazov). Výber metód uskutočňuje konkrétny subjekt na základe všestrannej, úplnej a objektívnej analýzy konkrétnej situácie.

Možno konštatovať, že kriminalistická veda nepracuje len s kriminalistickými metódami, ale používa aj nekriminalistické metódy. Podľa nášho názoru platí, že väčšina z metód, najmä nekriminalistických, nadobúda kriminalistický charakter v okamihu jej aplikácie pre potreby kriminalistického objasňovania.

Využitie kriminalisticko-technických metód v rámci OPČ

Výkonom operatívno-pátracej činnosti (ďalej len OPČ) vzhľadom na jej charakter, ktorý vyplýva z právnych, personálnych, ekonomických, technických, taktických a iných požiadaviek, sú poznávané objekty kriminality, ktoré môžu byť inými, menej zložitými postupmi len ťažko poznateľné².

V operatívnej praxi sú podľa súčasnej právnej normy uplatňované a využívané tieto základné (podporné) metódy OPČ:

- operatívne vyťažovanie osôb,
- operatívne zisťovanie informácií,
- operatívna prehliadka,
- operatívne pozorovanie,
- operatívna previerka,
- osobné pátranie.

Na základe uvedeného využívajú subjekty objasňovania najčastejšie široké spektrum kriminalistických metód.

Pomocou týchto technických metód môžu kriminalistickí experti zisťovať veľké množstvo informácií o správaní sa rôznych prvkov hmotných systémov, vyhodnocovať ich a reagovať potrebným spôsobom.

² LISONĽ, M. Operatívna a spravodajská činnosť v systéme poznávania kriminality. In *Kriminalistika* č. 2/2006, s. 112–118.

Prehľad metód kriminalistickej techniky najčastejšie využívaných v operatívno-pátracej činnosti:

- kriminalistická daktyloskopia,
- kriminalistická biológia,
- kriminalistická trasológia,
- kriminalistická chémia,
- kriminalistická mechanoskopia.

Špecifikum kriminalisticko-technických metód v operatívno-pátracej činnosti spočíva v tom, že slúžia na využívanie obsahu a možností technických prostriedkov v kriminalistickej aplikačnej činnosti.

Kriminalistická daktyloskopia a jej aplikácia v OPČ

Daktyloskopická identifikácia, t. j. identifikácia na základe porovnania odtlačkov prstov, je špecifická metóda objasňovania a je úspešne používaná v kriminalistickej praxi. Už viac ako jedno storočie je uznávanou dôkaznou metódou. Dodnes sa považuje za najspoľahlivejší prostriedok na individualizáciu osôb.³

Od vzniku daktyloskopie boli zavedené do policajnej praxe rôzne klasifikačné daktyloskopické systémy založené na triedení odtlačkov posledných článkov prstov ruky podľa obrazcov papilárnych línií. Tieto systémy podstatnou mierou zvyšovali efektívnosť kriminalistickej daktyloskopie pri vyšetrovaní trestných činov, a teda aj v rámci OPČ.

Daktyloskopické zbierky a ich využitie v OPČ

Na účely kriminálnych evidencií sa zhromažďujú údaje o osobe spolu s daktyloskopickými odtlačkami vo forme daktyloskopických zbierok. Daktyloskopické zbierky obsahujú:

- odtlačky prstov a dlaní známych páchatel'ov trestnej činnosti. Zhromažďujú sa na daktyloskopických kartách dohodnutého tvaru a formátu.
- stopy z neobjasnených trestných činov. Zhromažďujú sa všetky vhodné a využiteľné daktyloskopické stopy z neobjasnenej trestnej činnosti, zaistené v súvislosti s trestnými činmi, pri ktorých nebol zistený pôvodca.

Kriminalistické skúmanie obrazcov papilárnych línií prešlo určitým vývojom a bolo významne ovplyvnené metódami a spôsobmi kriminalistických registrácií osôb na základe odtlačkov prstov rúk a zbierok daktyloskopických stôp. Kriminalisticko-daktyloskopické registrácie nadobudli technickým zdokonaľovaním formu, ktorú možno označiť za systém kriminálnych evidencií. Pri kriminalistickom skúmaní v rámci OPČ sa využívajú aj kriminálne evidencie, ktoré pomáhajú pri hodnotení a dokumentovaní skutočností dôležitých pre operatívno-pátraciu činnosť.

Pri identifikácii osôb podľa daktyloskopických stôp zaistených na miestach udalostí boli systémy použiteľné iba v prípadoch, keď existovali klasifikovateľné stopy – stopa mala aspoň čiastočne čitateľný základný vzor umožňujúci jeho klasifikáciu a bolo možné aspoň čiastočne stanoviť subklasifikáciu. Zastávame názor, že pomocou odtlačkov papilárnych línií policajné orgány v rámci OPČ môžu v mnohých prípadoch identifikovať človeka, čo pre

³ KRAJNÍK, V. a kol. *Kriminalistika* Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2002, s. 53.

policajnú prax znamená spravidla identifikáciu páchatel'a, identifikáciu mŕtvoly nezistenej totožnosti, identifikáciu migrantov či objasnenie trestného činu.

Pri záverečnej analýze kriminalisticko-technických metód aplikovaných v rámci OPČ možno konštatovať, že kriminalistické metódy v operatívno-pátracej činnosti zohrávajú významnú úlohu a vo väčšine prípadov majú rozhodujúci vplyv na kriminalistickú situáciu a celý výsledok aj úspešnosť objasňovania.

Využívanie kriminalistických metód v praktickej činnosti je podmienené aj určitým stupňom teoretických znalostí z kriminalistiky, ale aj trestného práva, operatívno-pátracej činnosti a sčasti aj psychológie a niektorých technických odborov.

Tieto kriminalisticko-technické metódy a ich následné použitie príslušníkmi PZ vykonávajúcimi operatívno-pátraciu činnosti zväčša zabezpečujú, že informácie zo zaistených stôp majú veľkú výpovednú hodnotu.

Literatúra

KRAJNÍK, V. et al. *Kriminalistika*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2002, s. 381. ISBN 80-8054-254-6.

METEŇKO, J., HEJDA, J. Predmet a metódy kriminalistiky. In *Pokroky v kriminalistike. Zborník z medzinárodnej konferencie konanej v dňoch 26–28.6.2005*. Bratislava : Akadémia PZ, 2005, s.42-43. ISBN 80-8054-359-3.

LISOŇ, M. Operatívna a spravodajská činnosť v systéme poznávania kriminality. In *Kriminalistika č. 2/2006*, ročník XXXIX, s. 112–118.

Key words: operative work-seekers, investigative techniques, forensic engineering, support methods, fingerprint data.

Summary

The author focuses attention primarily on applying methods of forensic techniques in operative-investigative activity. Specialty of forensic-technical methods of operative-investigative activities is that they serve the content and use of technical means possible application in forensic activities. Adequate space is devoted to forensic fingerprint, which is considered the most reliable means of identifying individuals. Using the fingerprint ridge police authorities within OPC in many cases can identify a person. Article, the author refers to the application of forensic and technical methods used in the operative-investigative activity and also brings us the specific activity of the police.

*JUDr. Jana Tadanaiová
Sekcia kontroly a inšpekčnej služby MV SR
Ružinovská 1
e-mail: jana.tadanaiova@minv.sk*

Recenzent doc. JUDr. Jozef Meteňko, PhD.